

rum. A cultu vero exteriori impediabantur homines per quasdam immunditias corporales: quæ quidem primo considerabantur in hominibus, & in vestimentis, & domibus, & vasibus. In hominibus quidem immunditia reputabatur partim quidem ex ipsis hominibus, partim autem ex contactu rerum immundarum. Ex ipsis autem hominibus immundum reputabatur omne illud quod corruptionem aliquam jam habebat, vel erat corruptioni expositum. Et ideo quia mors est corruptio quædam, cadaver hominis reputabatur immundum. Similiter etiam quia lepra ex corruptione humorum contingit, qui etiam exterius erumpunt, & alios inficiunt, leprosi etiam reputabantur immundi: similiter etiam mulieres patientes sanguinali fluxu, sive per infirmitatem, sive etiam per naturam, vel temporibus menstrui, vel etiam tempore conceptionis; & eadem ratione viri reputabantur immundi fluxum seminis patientes, vel per infirmitatem, vel per pollutionem nocturnam, vel etiam per coitum: nam omnis humiditas prædictis modis ab homine egrediens, quandam immundam infectionem habet. Inerat etiam hominibus immunditia quædam ex contactu quarumcumque rerum immundarum.

Istarum autem immunditatum erat ratio, & literalis, & figuralis. Literalis quidem propter reverentiam eorum quæ ad divinum cultum pertinent: tum quia homines pretiosas res contingere non solent, cum fuerint immundi; tum etiam ut ex raro accessu ad sacra ea magis venerarentur. Cum enim omnes huiusmodi immunditias raro aliquis cavere possit, contingebat quod raro poterant homines accedere ad attingendum ea quæ pertinebant ad divinum cultum; & sic quando accedebant; cum majori reverentia, & humilitate mentis accedebant. Erat etiam in quibusdam horum ratio literalis, ut homines non reformidarent accedere ad divinum cultum, quasi resurgentes consorium leproforum, & similibus infirmorum, quorum morbus abominabilis erat, & contagiosus. In quibusdam etiam ratio erat ad vitandum idololatricæ cultum: quia Gentiles in ritu suorum sacrificiorum utebantur quandoque, & humano sanguine, & semine. Omnes autem huiusmodi immunditias corporales purificabantur, vel per solam aspersionem aquæ, vel quæ majores erant, per aliquod sacrificium ad expiandum peccatum, ex quo tales infirmitates contingebant.

(a) Ita cum quibusdam mss. editi passim. Cod. Alcan. & Tarac. contra huiusmodi conceptionem Gentiles deos penates. Alcan. potentes) colebant: forte melius.

Ratio autem figuralis harum immunditiarum fuit, quia per huiusmodi exteriores immunditias figurabantur diversa peccata. Nam immunditia cadaveri cuiuscumque significat immunditiam peccati, quod est mors animæ. Immunditia autem lepræ significat immunditiam hæreticæ doctrinæ: tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra; tum quia nulla etiam falsa doctrina est quæ vera falsis non admisceat; sicut etiam in superficie corporis leprosi apparet quædam distinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immunditiam autem mulieris sanguinalis designatur immunditia idololatricæ, propter immolatum cruorem. Per immunditiam vero viri feminis designatur immunditia vanæ locutionis, eo quod semen est verbum Dei. Per immunditiam vero coitus, & mulieris patientis designatur immunditia peccati originalis. Per immunditiam vero mulieris menstruatæ designatur immunditia mentis per voluptates emollitæ. Universaliter vero per immunditiam contactus rei immundæ designatur immunditia consensus in peccatum alterius, secundum illud II. ad Corinth. vi. 17. *Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.* huiusmodi autem immunditia contactus derivatur etiam ad res inanimatas: quicquid enim quocumque modo tangebatur immundus, immundum erat. In quo lex attenuavit superstitionem Gentilium, qui non solum per contactum immundi dicebant immunditiam contrahi, sed etiam per colloctionem, aut per aspectum, ut Rabbi Moyses dicit (in lib. III. *Dux errantium* cap. XLVI. tit. anteq. med.) de Muliere menstruatæ. Per hoc autem mystice significabatur id quod dicitur Sapient. xiv. 9. *Similiter odio sunt Deo impius, & impietas ejus.*

Erat autem, & immunditia quædam ipsarum rerum inanimatarum secundum se, sicut erat immunditia lepræ in domo, & in vestimentis. Sicut enim morbus lepræ accidit in hominibus ex humore corrupto putrescente carne, & corrumpente; ita etiam propter aliquam corruptionem, & excessum humiditatis, vel siccitatis, sic quandoque aliqua corruptio in lapidebus, quod etiam in vestimentis. Et ideo hanc corruptionem vocabat lex lepram, ex qua domus, vel vestis immunda judicaretur: tum quia omnis corruptio ad immunditiam pertinebat, ut dictum est (hic supr.) tum etiam quia (a) circa huiusmodi corruptio-

nem Gentiles deos penates colebant. Et ideo lex præcepit huiusmodi domus, in quibus fuerit talis corruptio perseverans, destrui, & vestes comburi, ad tollendum idololatricæ occasionem. Erat etiam & quædam immunditia vasorum, de qua dicitur Num. xix. 15. *Vas quod non habuerit cooperulum, & ligaturam desuper, immundum erit.* Cujus immunditiæ causa est, quia in talla vasa de facili poterat aliquid immundum cadere, unde poterat immundari. Erat etiam hoc præceptum ad declinandum idololatricam. Credebant enim idololatricæ, quod si mures, aut lætæ, vel aliqua huiusmodi, quæ immolabant idolis, caderent in vasa, vel in aquas, essent diis gratiora. Adhuc etiam aliqua muliercula vasa dimittunt discoperita in obsequium nocturnorum numinum, quæ *Janas* vocant.

Harum autem immunditiarum ratio est figuralis, quia per lepram domus significatur immunditia congregationis hæreticorum; per lepram vero in vestio linea significatur pervertitas morum ex amaritudine mentis; per lepram vero vestis laneæ significatur pervertitas adulterorum; per lepram in stamine significatur vitia animæ; per lepram vero in subtegmine significatur peccata carnalia; sicut enim stamen est in subtegmine, ita anima in corpore. Per vas autem quod non habet cooperulum, nec ligaturam, significatur homo qui non habet aliquod velamen taciturnitatis, & qui non contrahitur aliqua censura disciplina.

Ad quintum dicendum, quod, sicut supra dictum est (in solut. præc.) duplex erat immunditia in lege. Una quidem per aliquam corruptionem mentis, vel corporis, & hæc etiam immunditia major erat. Alia vero erat immunditia ex solo contactu rei immundæ; & hæc minor erat, & faciliori ritu expiabat. Nam immunditia prima expiabat per sacrificia pro peccato, quia omnis corruptio procedit ex peccato, & peccatum significat; sed secunda immunditia expiabat per solam aspersionem aquæ cuspidam: de qua quidem aqua expiationis habetur Numer. xix. mandatur enim Ibi à Domino quod accipiant vaccam rufam in memoriam peccati quod commiserunt in adorationis vituli. Et dicitur vacca magis quia vitulus, quia sic Dominus synagogam vocare consuevit, secundum illud Osee iv. 16. *Sicut vacca lascivians declinavit Israel.* Et hoc forte ideo, quia vacca in more Ægypti coluerunt, secundum illud Osee x. 5. *Vaccas Bithonen coluerunt;* & in detestationem peccati idololatricæ immolabatur extra castra: & ubicumque sacrificium fiebat pro expiatione multitudinis peccatorum, cremabatur extra castra totum. Et ut significaretur per hoc sacrificium emundari populus ab

universitate peccatorum, *intingebat sacerdos digitum in sanguine ejus, & aspergebat contra fores sanctuarii septem vicibus;* quia septenarius numerus universitatem significat; & ipsa etiam asperio sanguinis pertinebat ad detestationem idololatricæ, in qua sanguis immolatus non effundebatur, sed congregabatur, & circa ipsum homines comedebant in honorem idolorum. *Combebatur autem in igne,* vel quia Deus Moysi in igne apparuit, & in igne data est lex, vel quia per hoc significabatur quod idololatricæ totaliter erat extripanda, & omne quod ad idololatricam pertinebat; sicut vacca cremabatur cum pelle, & cornibus, sanguine, & fimo stamine traditis. Adjungebatur etiam in combustionem lignum cedrinum, *byssopus, cocculusque his tinctus,* ad significandum quod sicut ligna cedrina non de facili putrescunt, & cocculus his tinctus non amittit colorem, & byssopus retinet etiam odorem, postquam fuerit desiccatus; ita etiam hoc sacrificium erat in conservationem ipsius populi, & honestatis, & devotionis ipsius. Unde dicitur de cineribus vacca, *ut sint multitudinem filiorum Israel in custodiam.* Vel, secundum Josephum (Lib. III. antiquit. cap. viii. 12. & x.) quatuor elementa significata sunt. Termini enim aponebatur cedrus, significans terram propter sui terretreitatem; *byssopus* significans aerem propter odorem; *cocculus* significans aquam, eadem ratione quæ etiam *purpurea* propter tincturam, quæ ex aquis sumuntur; ut per hoc exprimeretur quod illud sacrificium offerretur creatori quatuor elementorum. Et quia huiusmodi sacrificium offerretur pro peccato idololatricæ, in ejus detestationem, & *comburens,* & *cineres colligens,* & *ille qui aspergit aquas,* in quibus cinis ponebatur, immundi reputabatur; ut per hoc ostenderetur quod quicquid quocumque modo ad idololatricam pertinet, quasi immundum est abijciendum. Ab hac autem immunditia purificabantur per solam vestimentorum abijctionem; nec indigebant aqua aspergi propter huiusmodi immunditiam, quia sic esset processus in infinitum: ille enim qui aspergebat aquam, immundus fiebat; & sic si ipse seipsum aspergeret, immundus remaneret; si autem alius eum aspergeret, ille immundus esset, & similiter ille qui illum aspergeret, & sic in infinitum.

Figuralis autem ratio hujus sacrificii est, quia per vaccam rufam significatur Christus, secundum infirmitatem assumptam, quam femininus sex designat: sanguinem autem passionis ejus designat vacca color. Erat autem vacca rufa aratis integræ, quia omnis operatio Christi est perfecta: in qua nulla erat macula, nec portavit jugum, quia Christus innocens

fuit.

fuit, nec portavit jugum peccati. Præcipitur autem adduci ad *Mysen*: quia imputabant ei transgressionem Moisaicæ legis in violatione sabbati. Præcipitur autem tradi *Eleazar sacerdoti*: quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. *Immolatur autem extra castra*; quia extra portam Christus passus est. *Instituit autem sacerdos digitum in sanguine ejus*, quia per discretiorem credentium: & hoc fecerem vicibus vel propter septem dona Spiritus Sancti, vel propter septem dies, in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia quæ ad Christi incarnationem pertinent; ignis cremans, idest spiritualiter intelligenda: nam per pellem, & carnem exterior Christi operatio significatur; per sanguinem subtilis; & interna virtus exteriora facta vivificans; per sinum lassitudo, sitis; & omnia hujusmodi ad infirmitatem pertinentia. Adduntur autem tria, scilicet *cedrus*, quod significat altitudinem spei, vel contemplationis; *hyssopus*, quod significat humilitatem, vel fidem; *coccus bis tintus*, quod significat geminam caritatem: per hæc enim debemus Christo passo adhærere. Iste autem cinis combustionis colligitur a viro mundo, quia reliquæ passionis pervenerunt ad Genesim, qui non fuerunt culpabiles in Christi morte. *Apponitur autem cinis in aqua ad expiandum*, quia ex passione Christi baptismus sortitur virtutem emundandi peccata. Sacerdos autem, qui immolabat, & comburebat *vaccam*, & ille qui comburebat, & qui colligebat cinerem, immundus erat, & etiam qui aspergebat aquam: vel quia Judæi sunt facti immundi ex occisione Christi, per quam nostra peccata expiantur; & hoc *usque ad vesperum*, idest usque ad finem mundi, quando reliquæ Israel converterentur: vel quia illi qui tractant sancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipsi etiam aliquas immunditias contrahunt, ut Gregorius dicit in Pastoralis (Part. II. cap. v. circ. fin.) & hoc *usque ad vesperum*, idest usque ad finem presentis vite.

Ad sextum ascendunt, quod sicut dictum est (in resp. ad 4.) immunditia quæ ex corruptione proveniebat vel mentis, vel corporis, expiabat per sacrificia pro peccato. Offerebantur autem specialia sacrificia pro peccatis singularum. Sed quia aliqui negligentes erant circa expiationem hujusmodi peccatorum, & immunditiarum, vel etiam propter ignorantiam ab expiatione hujusmodi desistebant; institutum fuit ut semel in anno decima die septimi mensis fieret sacrificium expia-

(a) Al. consummationem.

tionis pro toto populo. Et quia, sicut Apostolus dicit ad Hebr. vii. 28. *Lex constituit homines sacerdotes infirmitatem habentes*, oportebat quod sacerdos prius offerret pro seipso vitulum pro peccato in commemorationem peccati quod Aaron fecerat in conspatione vituli aurei; & arietem in holocaustum, per quod significabatur quod sacerdotis prelatio, quam aries designat, qui est dux gregis, erat ordinanda ad honorem Dei. Deinde autem offerrebat pro populo duos bircos; quorum unus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis. Hircus enim animal foetidum est, & de pilis ejus sunt vestimenta pungentia; ut per hoc significaretur fetor; & immunditia, & aculei peccatorum. Hujus autem birci immolati sanguis inferebatur simul etiam cum sanguine vituli in Sancta sanctorum, & aspergebatur ex eorum Sanctuarium, ad significandum quod tabernaculum emundabatur ab immunditiis filiorum Israel. Corpus vero birci, & vituli, que immolata sunt pro peccato, oportebat comburi, ad ostendendum (a) consumptionem peccatorum; non autem in altari, quia ibi non comburebantur totaliter nisi holocausta: unde mandatum erat ad comburendum extra castra in detestationem peccati: hoc enim fiebat, quandoque immolabatur sacrificium pro aliquo gravi peccato, vel pro multitudine peccatorum. Alter vero bircus emittebatur in desertum; non quidem ut offerretur demonibus, quos colebant Gentiles in desertis, quia eis nihil licebat immolari; sed ad significandum effectum illius sacrificii immolati: & ideo sacerdos imponebat manum super caput ejus, confitens peccata filiorum Israel, ac si ille hircus deportaret ea in desertum, ubi a bestis comederetur, quasi portans penam pro peccatis populi. Dicebatur autem portare peccata populi: vel quia in ejus emissionem significabatur remissio peccatorum populi; vel quia colligebatur super caput ejus aliqua schedula, ubi erant scripta peccata.

Ratio autem figuralis horum erat, quia Christus significatur & per vitulum, propter virtutem; & per arietem, quia ipse est dux fidelium; & per bircum; propter similitudinem carnis peccati: & ipse Christus est immolatus pro peccatis & sacerdotum, & populi: quia per ejus passionem & majores, & minores a peccato mundantur. Sanguis autem vituli, & birci infertur in sancta per Pontificem, quia per sanguinem passionis Christi patet nobis introitus in regnum celorum. Comburebantur autem eorum corpora extra castra, quia extra portam Christus passus est, ut Apostolus dicit ad Hebr. 12. Per hircum autem qui emittebatur, potest significari vel ipsa Divinitas Christi, que in solitudinem abiit, homine Christo patien-

te, non quidem locum mutans, sed virtutem cohibens; vel significatur concupiscentia mala, quam debemus a nobis abicere, virtuosos autem motus Domino immolare. De immunditia vero eorum qui hujusmodi sacrificia comburebant, eadem ratio est que in sacrificio vitulæ rufæ dicta est (in resp. ad 5.)

Ad septimum dicendum, quod per ritum legis leprosus non emundabatur à macula lepræ, sed emundatus ostendebatur: & hoc significatur Levit. xiv. 3. cum dicitur de sacerdote: *Cum invenit lepram esse emundatam, præcipit ei qui purificatur*. Jam ergo lepra mundata erat; sed purificari dicebatur, in quantum judicio sacerdotis restituebatur consortio hominum, & cultui divino. Contingebat tamen quandoque ut divino miraculo per ritum legis, corporalis mundaretur lepra, quando sacerdos decipiebatur in judicio. Hujusmodi autem purificatio leprosi dupliciter fiebat: nam primo judicabatur esse mundus; secundo autem restituebatur, tamquam mundus, consortio hominum, & cultui divino, scilicet post septem dies. In prima autem purificatione offerebat pro se leprosus mundandus duos passeres vivos, & lignum cedrinum, & vermiculum, & hyssopum, modo ut filum cocineo ligarentur passer, & hyssopus simul cum ligno cedrino; ita scilicet quod lignum cedrinum esset quasi manubrium aperitorii; hyssopus vero, & passer erant id quod de aperitorio tingebatur in sanguine alterius passeris immolati in aquis vivis. Hæc autem quatuor offerebat contra quatuor defectus lepræ. Nam contra putredinem offerebatur *cedrus*, quæ est arbor imputribilis, contra foetorem *hyssopus*, quæ est herba odoricera; contra insensibilitatem *passer vivus*; contra turpitudinem coloris *vermiculus*, qui habet (a) vivum colorem. Passer vero vivus advolare dimittebatur in agrum, quia leprosus restituebatur priusque libertati. In octavo vero die adiebat uterque ad cultum divinum, & restituebatur consortio hominum; primo tamen rasis pilis totius corporis, & lotis vestimentis, eo quod lepra pilos corrodit, vestimenta conquinat, & sordida reddit; & postmodum sacrificium offerebatur pro delicto ejus, quia lepra plerumque inducitur pro peccato. De sanguine autem sacrificii tingebatur extremum auriculæ ejus qui erat mundandus, & pollices manus dextræ, & pedis: quia in istis partibus primum lepra dignoscitur, & sentitur. Adhibebatur etiam huic ritui tres liquores, scilicet sanguis contra sanguinis corruptionem, oleum ad designandam sanationem morbi, aqua viva ad emundandam spurcitiâ.

S. Th. Op. Tom. II.

(a) Al. vernium.

Figuralis autem ratio erat, quia per duos passeres significatur Divinitas, & humanitas Christi: quorum unus, scilicet humanitas, immolatur in vase fictili super aquas viventes, quia per passionem Christi aquæ baptismi consecrantur; alius autem, scilicet impassibilis Divinitas, vivus remanebat, quia Divinitas mori non potest: unde & evolabat, quia passione adstringi non poterat. Illic autem passer vivus simul cum ligno cedrino, & cocco, vermiculo, & hyssopo, idest fide, spe, & caritate, ut supra dictum est (art. 4. hujus quæst. ad 4.) mittitur in aquam ad aspergendum, quia in fide Dei, & hominis baptizatur. Lavat autem homo per aquam baptismi, & lacrymarum vestimenta sua, idest opera, & omnes pilos, idest cogitationes. Tingitur autem extremum auriculæ dextræ ejus qui mundatur, de sanguine, & de oleo, ut ejus auditum munitur contra corruptionem verba: pollices autem manus dextræ, & pedis tinguntur, ut sit ejus actio sancta. Alia vero quæ ad hanc purificationem pertinent, vel etiam aliarum immunditiarum, non habent aliquid specialiter præter alia sacrificia pro peccatis, vel pro delictis.

Ad octavum, & nonum dicendum, quod sicut populus instituebatur ad cultum Dei per circumcissionem, ita minister per aliquam specialem purificationem, vel consecrationem. Unde & separari ab aliis præcipiuntur, quasi specialiter ad ministerium cultus divini præ aliis deputati: & totum quod circa eos fiebat in eorum consecratione, vel institutione, ad hoc pertinebat ut ostenderetur eos habere quamdam prærogativam puritatis, & virtutis, & dignitatis. Et ideo in institutione ministrorum tria fiebant: primo enim purificabantur; secundo ordinabantur, & consecrabantur; tertio applicabantur ad usum ministerii. Purificabantur quidem communiter omnes per oblationem aquæ, & per quædam sacrificia; specialiter autem Levitæ *radabant omnes pilos carnis suæ*, ut habetur Levit. xiii. 1. (& Num. vii. 1.) Consecratio vero circa Pontifices, & sacerdotes hoc ordine fiebat. Primo enim postquam abluti erant, induebantur quibusdam vestimentis specialiter pertinentibus ad designandam dignitatem ipsorum. Specialiter autem Pontifex oleo unctionis in capite ungebatur, ut designaretur quod ab ipso diffundebatur potestas consecrandi ad alios, sicut oleum à capite derivatur ad inferiora, ut habetur in Psalm. cxxxii. 2. *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbâ, barbâ Aaron*. Levitæ vero non habebant aliam consecrationem, nisi quod offerebantur

Domino à filijs Israël per manus Pontificis qui orabat pro eis. Minorum vero sacerdotum solæ manus consecrabantur, quæ erant applicandæ ad sacrificia: & de sanguine animalis immolati *tingebatur extremum auriculae dextræ ipsorum, & pollices pedis, aut manus dextræ; ut scilicet essent obedientes legi Dei in oblatione sacrificiorum, quod significatur in intentione auris dextræ; & quod essent solliciti, & prompti in executione sacrificiorum, quod significatur in intentione pedis, & manus dextræ.* Aspergebantur etiam ipsi, & vestimenta eorum sanguine animalis immolati, in memoriam sanguinis agni, per quem fuerunt liberati ex Ægypto. Offerbantur autem in eorum consecratione huiusmodi sacrificia: *vitulus pro peccato, in memoriam remissionis peccati Aaron circa constellationem vituli: aries in holocaustum, in memoriam oblationis Abrahæ, cujus obedientiam Pontifex imitari debebat: aries etiam consecrationis, qui erat quasi hostia pacifica, in memoriam liberationis de Ægypto per sanguinem agni; canisrum autem panum, in memoriam manæ prælitæ populo.* Pertinebat autem ad applicationem ministerii quod imponebatur super manus eorum *adeps arietis, & torta panis unius, & armus dexter; ut ostenderetur quod accipiebant potestatem huiusmodi offerendi Domino.* Levitæ vero applicabantur ad ministerium per hoc quod intronitabantur in tabernaculum fœderis, quasi ad ministrandum circa vasa Sanctuarii.

Figuralis vero horum ratio erat, quia illi qui sunt consecrandi ad spirituale ministerium Christi, debent primo purificari per aquam baptismi, & lacrymarum in fide passionis Christi; quod est expiativum, & purgativum sacrificium: & debent radere omnes pilos carnis, idest omnes pravæ cogitationes: debent etiam ornari virtutibus, & consecrari oleo Spiritus Sancti, & asperzione sanguinis Christi; & sic debent esse intenti ad exequenda spiritualia ministeria.

Ad decimum dicendum, quod, sicut iam dictum est (in solut. præc. & art. 4. huius quæst.) intentio legis erat inducere ad reverentiam divini cultus; & hoc dupliciter: uno modo excludendo à cultu divino omne id quod poterat esse contemptibile; alio modo opponendo ad cultum divinum omne illud quod videbatur ad honorificentiam pertinere. Et si hoc quidem observabatur in tabernaculo, & vasis ejus, & animalibus immolandis, multo magis hoc observandum erat in ipsis ministris. Et ideo ad removendum contemptum ministrorum, præceptum fuit ut non haberent maculam, vel defectum corporalem: quia huiusmodi homines solent apud alios in contemptu haberi. Propter quod etiam institutum

fuit ut non sparsim ex quolibet genere ad Dei ministerium applicarentur, sed ex certa prosapia secundum generis successiones, ut ex hoc clariore, & nobilior haberentur. Ad hoc autem quod in reverentia haberentur, adhibebatur eis specialis ornatus vestium, & specialis consecratio. Et hæc est in communi causa ornatus vestium.

In speciali autem sciendum est, quod Pontifex habebat octo ornamenta. Primo enim habebat *vestem lineam.* Secundo habebat *tunicam hyacinthinam,* in cuius extremitate versus pedes ponebantur per circuitum *stintinabula quædam, & mala punicæ facta ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tintis.* Tertio habebat *superhumeralæ,* quod tegebat humeros, & anteriorem partem usque ad cingulum; quod erat *ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tintis, & bysso retorta:* & super humeros habebat *duos onychinos, in quibus erant sculpta nomina filiorum Israël.* Quartum erat *Rationale;* ex eadem materia factum, quod erat quadratum, & ponebatur in pectore, & conjungebatur superhumerali: & in hoc Rationale erant *duodecim lapides pretiosi distincti per quatuor ordines, in quibus etiam sculpta erant nomina filiorum Israël, quasi ad designandum quod ferret onus totius populi, per hoc quod habebat nomina eorum in humeris, & quod jugiter debebat de eorum salute cogitare, per hoc quod portabat eos in pectore, quasi in corde habens.* In quo etiam Rationale mandavit Dominus *poni doctrinam, & veritatem:* quia quædam pertinentia ad veritatem iustitiæ, & doctrinæ scribebantur in illo Rationale. Iudæi tamen fabulantur, quod in Rationale erat lapis, qui secundum diversos colores mutabatur secundum diversâ quæ debebant accidere filiis Israël: & hoc vocant *veritatem, & doctrinam.* Quintum erat *baltheum, idest cingulum quidam factus ex prædictis quatuor coloribus.* Sextum erat *tiara, idest mitra quædam de bysso.* Septimum autem erat *lamina aurea, pendens in fronte ejus, in qua erat scriptum nomen Domini.* Octavum autem erant *femoralia lineæ, ut operirent carnem turpitudinis suæ, quando accederet ad Sanctuarium, vel ad altare.* Ex istis autem octo ornamentis minores sacerdotés habebant quatuor, scilicet *tunicam lineam, femoralia, baltheum, & tiaram.*

Horum ornamentorum quidam rationem literalem assignant, dicentes quod in istis ornamentis designabatur dispositio orbis terrarum, quasi Pontifex protefteretur, se esse ministrum Creatoris mundi. Unde etiam Sapient. xviii. 24. dicitur, quod in veste Aaron erat descriptus orbis terrarum. Nam femoralia lineæ figurat. ne terram, ex qua li-

num

num nascitur; *balthei circumvolutio significabat Oceanum, qui circumcingit terram; tunica hyacinthinis suo colore significabat aerem, per cuius stintinabula significabantur tonitrua, per mala granata confulcationes; superhumeralæ vero significabat sua varietate cælum fidereum; duo onychini duo emispheria, vel Solem, & Lunam; duodecim gemmæ in pectore duodecim signa in Zodiaco, quæ dicebantur posita in Rationale, quia in cælestibus sunt rationes terrenorum, secundum illud Job xxxviii. 33. Numquid nosti ordinem cæli, & ponis rationem ejus in terra? cidaris autem, vel tiara significabat cælum empyreum: lamina aurea Deum omnibus præsentem.*

Figuralis vero ratio manifesta est. Nam maculæ, vel defectus corporales, à quibus debebant sacerdotés esse immunes, significant diversa vitia, & peccata, quibus debent cedere. Prohibetur enim esse cæcus, idest ne sit ignorans: ne sit claudus, idest instabilis, & ad diversâ se inclinans: ne sit parvus, vel grandis, vel torto naso, idest ne per defectum discretionis vel in plus, vel in minus excedat, aut etiam aliqua prava exerceat: per nasum enim discretio designatur, quia est discretivus odoris: ne sit fracto pede, vel manu, idest ne amittat virtutem bene operandi. Repudiatur etiam, si habeat gibbum vel ante, vel retro, per quem significatur superfluous amor terrenorum: si est lippius, idest per carnalem affectum ejus ingenium obducatur: contingit enim lippi-tudo ex fluxu humoris. Repudiatur etiam, si habeat albuginem in oculo, idest presumptionem candoris iustitiæ in sua cogitatione. Repudiatur etiam, si habeat jugem scabiens, idest petulantiam carnis; & si habuerit impetiginem, quæ sine dolore corpus occupat, & membrorum decorem sedat, per quam avaritiâ designatur; & etiam si sit bernosus, vel ponderosus, qui scilicet gestat pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat in opere. Per ornamenta vero designantur virtutes ministrorum Dei. Sunt autem quatuor, quæ sunt necessariæ omnibus ministris: scilicet *castitas, quæ significatur per femoralia; puritas vero vitæ, quæ significatur per lineam tunicam; moderatio discretiois, quæ significatur per cingulum; & rectitudo intentionis, quæ significatur per tiaram* protegentem caput. Sed præ his Pontifices debent quatuor habere: primo quidem *jugem Dei memoriam in contemplatione; & hoc significat lamina aurea habens nomen Dei in fronte:* secundo quod *suppetent infirmitates populi;* quod significat *superhumeralæ:* tertio quod *habeant populum in corde, & in visceribus per sollicitudinem caritatis;* quod significatur per *Rationale:* quarto quod *habeat conversationem cælestem per opera perfectionis;* quod significatur

per *tunicam hyacinthinam.* Unde & tunice hyacinthinæ adjunguntur in extremitate *stintinabula aurea,* per quæ significatur *doctrina divinorum,* quæ debet conjungi cælesti conversationi Pontificis: adjunguntur etiam *mala punicæ,* per quæ significatur *unitas fidei, & concordia in bonis moribus:* quia sic conjuncta debet esse ejus doctrina, ut per eam fidei, & pacis unitas non rumpatur.

ARTICULUS VI. 551

Utrum fuerit aliqua rationalis causa observantiarum ceremonialium.

AD sextum sic proceditur. Videtur quod observantiarum ceremonialium nulla fuerit rationalis causa. Quia, ut Apollonius dicit I. ad Timoth. iv. 4. *Omni creatura Dei est bona, & nihil rejiciendum quod cum gratia rationis percipitur.* Inconvenienter igitur prohibiti sunt ab usu quorundam ciborum, tamquam immundorum, ut patet Lev. xi.

2. Præterea. Sicut animalia dantur in cibum hominis, ita etiam & herbe: unde dicitur Genes. i. 30. *Quasi oves viventia dedit vobis omnem carnem.* Sed in herbis lex non distinguit aliquas immundas; cum tamen aliquæ illarum sint maxime nocivæ, ut puta venenosæ. Ergo videtur quod nec de animalibus aliqua deberent prohiberi tamquam immunda.

3. Præterea. Si materia est immunda ex qua aliquid generatur, pari ratione videtur quod id quod generatur ex ea, sit immundum. Sed ex sanguine generatur caro. Cuius igitur non omnes carnes prohiberentur tamquam immundæ, pari ratione nec sanguis debuit prohiberi quasi immundus, aut adeps, qui ex sanguine generatur.

4. Præterea. Dominus dicit Matth. x. *eggs non esse timendos qui occidunt corpus, quia post mortem non habent quod faciant:* quod non esset verum, si in nocentium hominum cederet, quid ex eo fieret. Multo igitur minus pertinet ad animal jam occisum, qualiter ejus carnes decoquantur. Irrationabile igitur videtur esse quod dicitur Exod. xxiii. 19. *Non coques hædum in lacte matris sue.*

5. Præterea. Ea quæ sunt primitiva in hominibus, & animalibus, tamquam perfectiora, precipiuntur Domino offerri. Inconvenienter igitur precipitur Lev. xix. 23. *Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, aut fructus præputiæ eorum, idest prima germina, & immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.*

6. Præterea. Vestimentum extra corpus hominis est. Non igitur deberent quædam specialia vestimenta Judicis interdicti, puta quod

quod dicitur Levit. xix. 19. *Veste qua ex duobus texta est, non indueris*; & Deuter. xxii. 5. *Non induetur mulier veste virili, & vir non induetur veste feminina*; & infra: *Non indueris vestimento quod ex lana, linoque contextum est*.

7. Præterea. Memoria mandatorum Dei non pertinet ad corpus, sed ad cor. Inconvenienter igitur præcipitur Deuter. vi. 8. quod ligarent præcepta Dei quasi signum in manu sua, & quod scriberent in limine ostiorum, & quod per angulos palliorum facerent fimbrias, in quibus ponerent vitas hyacinthinas, in memoriam mandatorum Dei, ut habetur Num. xv. 38.

8. Præterea. Apostolus dicit I. ad Corint. ix. 9. quod non est cura Deo de bobus, & per consequens neque de aliis animalibus irrationalibus. Inconvenienter igitur præcipitur Deuter. xxii. Si ambulaveris per viam, & invenieris nidum avium, non tenebis matrem cum filiis; & Deuter. xxv. 4. Non alligabis os bovis triturantis; & Levit. xix. 19. *Jumenta tua non facies coire cum alterius generis animalibus*.

9. Præterea. Inter plantas non fiebat discretio mundorum ab immundis. Ergo multo minus circa culturam plantarum debuit aliqua discretio adhiberi. Ergo inconvenienter præcipitur Levit. xix. 19. *Agrum non seres diverso semine*; & Deuter. xxii. 9. *Non seres vineam tuam arabis semine, & non arabis in bobe sinu, & alio*.

10. Præterea. Ea quæ sunt inanimata, maxime videntur hominum potestati esse subiecta. Inconvenienter igitur arceretur homo ab argento, & auro, ex quibus fabricata sunt idola, & ab aliis quæ in idolorum donibus inveniuntur; præcepto legis, quod habetur Deuter. vii. Ridiculum etiam videtur esse præceptum quod habetur Deuter. xxiii. ut egestionis humo operirent fodientes in terra.

11. Præterea. Pietas maxime in sacerdotibus requiritur. Sed ad pietatem pertinere videtur quod aliquis funeribus amicorum interest: unde etiam de hoc Tobias laudatur, ut habetur Tob. i. Similiter etiam quandoque ad pietatem pertinet quod aliquis in uxorem accipiat meretricem, quia per hoc eam à peccato, & infamia liberat. Ergo videtur quod hæc inconvenienter prohibeantur sacerdotibus Levit. xxi.

Sed contra est quod dicitur Deuter. xvi. 17. *Tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es: ex quo potest accipi quod hujusmodi observantia sunt instituta à Deo ad quandam specialem illius populi prerogativam. Non ergo sunt irrationabiles, aut sine causa.*

Respondendo dicendum, quod populus Judæorum, ut supra dictum est (art. præc. ad

8.) specialiter erat deputatus ad cultum divinum, & inter eos specialiter sacerdotibus: & sicut alia res quæ applicatur ad cultum divinum, aliquam specialitatem debent habere, quod pertinet ad honorificationem divini cultus; ita etiam & in conversatione illius populi, & præcipue sacerdotum, debuerunt esse aliqua specialia congruentia ad cultum divinum vel spirituales, vel corporales. Cultus autem legis figurabat mysterium Christi. Unde omnia eorum gesta figurabant ea quæ ad Christum pertinent, secundum illud I. Corinth. x. 11. *Omnia in figuris contingebant illis*. Et ideo rationes harum oblectantiarum dupliciter assignari possunt: uno modo secundum congruentiam ad divinum cultum; alio modo secundum quod figurant aliquid circa Christianorum vitam.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. præc. ad 4. & 5.) duplex pollutio, vel immunditia observabatur in lege: una quidem culpe, per quam polluebatur anima; alia autem corruptionis ejusdem, per quam quodammodo inquinatur corpus. Loquendo igitur de prima immunditia, nulla genera ciborum immunda sunt, vel hominem inquinare possunt secundum suam naturam: unde dicitur Matth. xv. 11. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem; sed (a) quæ procedunt de ore, hæc coinquinant hominem*; & exponitur hoc de peccatis. Possunt tamen aliqui cibi per accidens inquinare animam, in quantum scilicet contra obedientiam, vel vorum, vel ex nimia concupiscentia comeduntur, vel in quantum præbent fomentum luxurie: propter quod aliqui à vino, & carnibus abstinere. Secundum autem corporalem immunditiam, quæ est corruptionis ejusdem, aliq̄ animalium carnes immunditiam habent: vel quia ex rebus immundis nutriuntur, sicut porcus; aut (b) immunde conversantur sicut quedam animalia sub terra habitantia, sicut talpæ, & mures, & alia hujusmodi, unde etiam quedam fœtorem contrahunt; vel quia eorum carnes propter superfluum humiditatem, vel siccitatem corruptos humores in corporibus humanis generant: & ideo prohibita sunt eis carnes animalium habentium soleas, id est unguam continuam, non fissam, propter eorum terrestritatem; & similiter sunt eis prohibita carnes animalium habentium multas fissuras in pedibus, quia sunt nimis cholericæ, & adusta, sicut carnes leonis, & hujusmodi; & eadem ratione prohibita sunt eis aves quedam rapaces, quæ sunt nimis siccitatis, & quedam aves aquaticæ propter excessum humiditatis, similiter etiam quidam pisces non habentes pinnulas, & squamas,

(a) *Vulgata* quod procedit.... coinquinat, (b) *Al.* immunda conservantur.

mas, ut anguilla, & hujusmodi, propter excessum humiditatis. Sunt autem eis concessa ad esum animalia ruminantia, & findentia unguam, quia habent humores bene digestos, & sunt mediæ complexionis: quia nec sunt nimis humida, quod significat unguale; neque sunt nimis terrestria, cum non habeant unguam continuam, sed fissam. In piscibus etiam concessi sunt eis pisces sicciores; quod significat per hoc quod habent squamas, & pinnulas, per hoc enim efficiuntur temperata complexio humida piscium. In avibus etiam sunt eis concessa magis temperata, sicut gallinæ, perdices, & alia hujusmodi. Alia ratio fuit in detestationem idololatricæ. Nam Gentiles, & præcipue Ægyptii, inter quos erat nutriti, hujusmodi animalia prohibita idolis immolabant, vel eis ad maledictia utebantur: animalia vero quæ Judæis sunt concessa ad esum, non comedebant; sed ea tanquam deos colebant, vel propter aliam causam ab eis abstinere, ut supra dictum est (art. 3. hujus quæst. ad 2.) Tertia ratio est ad tollendam nimiam diligentiam circa cibaria: & ideo conceduntur illa animalia quæ de facili & in promptu haberi possunt. Generaliter tamen prohibitus est eis esus omnis sanguinis, & adipis cujuslibet animalis. Sanguinis quidem, tum ad vitandam crudelitatem, ut detestarentur humanum sanguinem effundere, sicut supra dictum est (art. 3. hujus quæst. ad 8.) tum etiam ad vitandum idololatricæ ritum: quia eorum consuetudo erat ut circa sanguinem congregatum adunarentur ad comedendum in honorem idolorum, quibus reputabant sanguinem acceptissimum esse: & ideo Dominus mandavit, quod sanguis effunderetur, & quod pulvere operiretur; & propter hoc etiam prohibitum est eis comedere animalia suffocata, vel strangulata, quia in tali morte animalia multum affliguntur; & Dominus voluit eos à crudelitate prohibere etiam circa animalia bruta, ut per hoc magis recederent à crudelitate hominis, habentes exercitium pietatis etiam circa bestias. Adipis etiam esus prohibitus est eis: tum quia idololatricæ comedebant illum in honorem deorum suorum: tum etiam quia cremabatur in honorem Dei: tum etiam quia sanguis, & adeps non generant bonam nutrimentum, quod pro causa inducit Rabbi Moyses (Lib. III. *Dix errantiam* cap. xl. in princ.) Causa autem prohibitionis esus nervorum exprimitur Genes. xxxi. 32. ubi dicitur, quod non comeditur filii Israel nervum, eo quod tetigerit nervum femoris Jacob, & obstupuerit.

Figuralis autem ratio horum est, quia per omnia hujusmodi animalia prohibita designantur aliqua peccata, in quorum figuram il-

la animalia prohibebantur. Unde Augustinus in Lib. VI. contra Faustum (cap. vii. circ. princ.) *Si de porco, & agno requiratur, utrumque natura mundum est, quia omnis creatura Dei bona est; quidam vero significatione agnus mundus, porcus immundus est: tamquam si stultum, & sapientem diceret, utrumque hoc verbum natura vocis, & litterarum, & syllabarum, ex quibus constat, mundum est; significatione autem unum est mundum, & aliud immundum. Animal enim quod ruminat, & unguam findit, mundum est significatione: quia fissa unguis significat distinctionem duorum testamentorum, vel Patris, & Filii, vel duarum naturarum in Christo, vel discretionem boni, & mali; ruminatio autem significat meditationem scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuiusque autem horum alterum deest, spiritualiter immundus est. Similiter etiam in piscibus illi qui habent squamas, & pinnulas, significatione mundi sunt: quia per pinnulas significatur vita sublimis, vel contemplatio; per squamas autem significatur aspera vita: quorum utrumque necessarium est ad munditiam spirituales. In avibus autem specialia quedam genera prohibentur. In aquila enim, quæ alte volat, prohibetur superbia; in gryphe autem, qui equis, & hominibus infestus est; crudelitas potentum prohibetur; in balneo autem, qui palcitur minutis avibus, significatur illi qui sunt pauperibus molesti; in milvo autem, qui maxime insidiosis utitur, designantur fraudulenti; in vulturne autem, qui sequitur exercitum, expectans comedere cadavera mortuorum, significatur illi qui mores, & seditiones hominum affectant, ut inde lucrentur; per animalia ærvinii generis significatur illi qui sunt voluptatibus denigrati, vel qui sunt expertes bonæ affectionis, quia corvus semel emissus ab arca non est reversus; per struthionem, qui cum sit avis, volare non potest, sed semper est circa terram, significatur Deo militantes, & se negotiis secularibus implicantes; in hyacyntho, quæ nocte acuti est visus, in die autem non videt, significat eos qui in temporalibus sunt afflusi, in spiritualibus hebetes: *accipiter* vero, qui & volat in aere, & natat in aqua, significat eos qui & circumfessionem, & baptismum venerantur; vel significat eos qui per contemplationem volare volunt, & tamen vivunt in aquis voluptatum; *accipiter* vero, qui deservit hominibus ad prædam, significat eos qui ministrant potentibus ad depradandum pauperes; per bubonem, qui in nocte victum querit, de die autem latet, significatur luxuriosus, qui occultari querunt in nocturnis operibus, quæ agunt: *mergulius* autem, cuius natura est ut sub undis diutius immergetur,*

Aliter multa alio... signa

significat gulofos, qui in aquis deliciarum se immergunt: *ibi* vero avis est in Africa, habens longum rostrum, quæ serpentibus pascitur, & forte est idem quod *ciconia*; & significat invidios, qui de malis aliorum quasi de serpentibus reficiuntur, *cygnus* autem est coloris candidi, & longam collam habet, per quod ex profunditate terræ, vel aquæ cibum trahit; & potest significare homines qui per exteriorum iustitiæ candorem lucea terrena quærent: *onocrotalus* autem avis est in partibus Orientis longo rostro, quæ in faucibus habet quosdam folliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrem mitit; & significat avaros, qui immoderata sollicitudine necessaria vitæ congregant: *porphyrio* autem præter modum altitum avium habet unum pedum latum ad narandum, alium fissum ad ambulandum; quia & in aqua natat, ut anates, & in terra ambulat, ut perdicæ; (a) & solo morfu bibit, omnem cibum aqua tingens; & significat eos qui nihil ad alterius arbitrium facere volunt, sed solum quod fuerit cunctum aqua propriæ voluntatis: per *herodionem*, qui vulgariter *falco* dicitur, significatur illi quorum *pedes sunt veloces ad effundendum sanguinem*: (Psalm. xlii. 3.) *charadrius* autem, quæ est avis garrula, significat loquaces: *urupa* autem, quæ nidificat in stercoreis, & foetenti pascitur fimo, & gemitum in cantu simulat, significat tristitiam sæculi, quæ in hominibus immundis mortem operatur: per *resperilionem* autem, quæ circa terram volitat, significatur illi qui sæculari scientia præditi sola terrena sapiunt. Circa volatilia autem, & quadrupedia illa sola conceduntur eis quæ posteriora crura habent longiora, ut salite possint; alia vero, quæ terræ magis adherent, prohibentur: quia illi qui abutuntur doctrina quatuor Evangelistarum, ut per eam in altum non subleventur, immundi reputantur. In sanguine vero, & adipe, & nervo intelligitur prohiberi crudelitas, & voluptas, & fortitudo ad peccandum.

Ad secundum dicendum, quod esus plantarum, & aliorum terræ nascentium fuit apud homines etiam ante diluvium; sed esus carniū videtur esse post diluvium introductus: dicitur enim Genes. ix. 3. *Quasi olea virentia dedi vobis omnem carnem*: & hoc ideo, quia esus terræ nascentium magis pertinet ad quandam simplicitatem vitæ; esus autem carniū ad quandam delicias, & curiositatem vivendi: sponte enim terra herbam germinat, vel cum modico studio huiusmodi terræ nascentia in magna copia procurantur; oportet au-

tem cum magno studio animalia nutrire, vel etiam capere. Et ideo volens Dominus populum suum reducere ad simpliciorum vitam, multa in genere animalium eis prohibuit, non autem in genere terræ nascentium; vel etiam quia animalia immolabantur idolis, non autem terræ nascentia.

Ad tertium patet responsio ex dictis (in resp. ad 1.)

Ad quartum dicendum, quod etsi hædus occisus non sentiat qualiter carnes ejus coquantur; tamen in animo decoquentis ad quandam crudelitatem pertinere videtur, si lac matris, quod datum est ei pro nutrimento, adhibeatur ad consumptionem carniū ipsius. Vel potest dici, quod Gentiles in solemnitatibus idolorum taliter carnes hædi decoquebant ad immolandum, vel ad comedendum. Et ideo Exod. xxxiii. 19. postquam prædictum fuerat de solemnitatibus celebrandis in lege, subditur: *Non coques hædum in lacte matris sue*.

Figuralis autem ratio huius prohibitionis est, quia præfiguratur quod Christus, qui est hædus propter similitudinem carnis peccatis (Rom. vii. 3.) non erat ad Judæis coquendus, id est occidendus, in lacte matris, id est in tempore infantie. Vel significatur quod hædus, id est peccator, non est coquendus in lacte matris, id est non est blanditiis delinendus.

Ad quintum dicendum, quod Gentiles fructus primitivos, quos fortunatos æstimabant, diis suis offerebant; vel etiam comburebant eos ad quandam magicam faciendam. Et ideo præceptum est eis ut fructus trium primorum annorum immundos reputarent. In tribus enim annis fere omnes arbores terræ illius fructum producant, quæ scilicet vel seminando, vel inferendo, vel plantando coluntur. Raro autem contingit quod ossa fructuum arboris, vel semina latentia seminantur: hæc enim tardius facerent fructum; sed lex respexit ad id quod frequentius fit. Poma autem quarti anni, tamquam primitivæ mundi fructuum, Deo offerebantur; quinto autem anno, & deinceps comedebantur.

Figuralis autem ratio est, quia per hoc præfiguratur, quod post tres status legis, quorum unus est ab Abraham usque ad David, secundus usque ad transmigrationem Babylonis, tertius usque ad Christum, erat Christus Deo offerendus, qui est fructus legis: vel quia primordia nostrorum operum debent esse nobis suspecta propter imperfectionem.

Ad sextum dicendum, quod, sicut dicitur Eccli. xix. 27. *amittis corpus civitatis de boni-*

(a) Ita mss. & editi libri antiqui, quos sequitur edit. Patav. an. 1698. omittens cum Rom. & Garcia legendum vult sola morfu, vel sola avium morfu. Nicolajus ex Plinio, & cum eo edit. Patav. an. 1712. sola avium morfu.

mine; & ideo voluit Dominus ut populus ejus distingueretur ab aliis populis, non solo signo circumcissionis, quod erat in carne, sed etiam certa habitus distinctione. Et ideo prohibitum fuit eis ne induerentur vestimenta ex lana, & lino contexta; & ne mulier indueretur veste virili, aut de converso, propter duo. Primo quidem ad vitandum idololatricæ cultum. Huiusmodi enim varis vestibus ex diversis contextis Gentiles in cultu suorum deorum utebantur: & etiam in cultu Martis mulieres utebantur armis virorum; in cultu autem Veneris de converso viri utebantur vestibus mulierum. Alia ratio est ad declinandam luxuriam: nam per commixtionem varias in vestimentis omnis inordinata commixtio coitus excluditur. Quod autem mulier induatur veste virili, aut de converso, incitativum est concupiscentiæ, & occasionem libidini præstat.

Figuralis autem ratio est, quia in vestimento contexto ex lana, & lino interdicitur conjunctio simplicitatis & innocentie, quæ figuratur per lanam subtilitatis, & malitiæ quæ mulier non usurper sibi doctrinam, vel alia figuratur per linum, Prohibetur etiam quod virorum officia; vel ne de vit declinet ad mollietates mulierum.

Ad septimum dicendum, quod, sicut Hieronymus dicit super Math. (super illud cap. xlii. Dilatant enim &c.), Dominus iussit, ut in quatuor angulis palliorum hyacinthini, nas simbrias facerent, ad populum Israel dirigendos ab aliis populis: unde per hoc se esse Judæos profitebantur. Et ideo per aspectum huius signi inducebantur in memoriam suæ legis, quod autem dicitur, *Ligabis ea in manu tua, & erunt semper ante oculos tuos*, Pharisei male interpretabantur, scribentes in membranis decalogum Moysi, & ligabant in fronte quasi coronam, ut ante oculos moveretur; cum tamen intentio Domini mandantis fuerit ut ligarentur in manu, id est in operatione, & essent ante oculos, id est in meditatione. In hyacinthinis autem vitis, quæ palliis inferabantur, significatur celestis intentio, quæ omnibus operibus nostris debet adungi. Potest tamen dici, quod quia populus ille carnalis erat, & duræ cervicis, oportuit etiam per huiusmodi sensibilia eos ad legis observantiam excitari.

Ad octavum dicendum, quod affectus hominis est duplex, unus quidem secundum rationem, alius vero secundum passionem. Secundum igitur affectum rationis non refert, quid homo circa bruta animalia agat, quia omnia sunt subiecta ejus potestati a Deo, secundum illud Psal. vii. 8. *Omnia subiecisti sub pedibus ejus*; & secundum hoc Apostolus dicit, I. ad Corin. ix. 24. *Et Theophrastus, II. de animalibus, dicitur quod*

pedibus ejus; & secundum hoc Apostolus dicit, quod non est cura Deo de bobus; quia Deus non requirit ab homine, quid circa boves agat, vel circa alia animalia. Quantum vero ad affectum passionis, movetur affectus hominis etiam circa alia animalia: quia enim passio misericordiæ confurgit ex afflictionibus aliorum; contingit autem etiam bruta animalia penas sentire, potest in homine confurgere misericordiæ affectus etiam circa afflictiones animalium. Proximum autem est ut qui excrucietur in affectu misericordiæ circa animalia, magis ex hoc disponatur ad affectum misericordiæ circa homines: unde dicitur Proverb. xii. 10. *Novit iustus animas iumentorum suorum; viscera autem impiorum crudelia*. Et ideo, ut Dominus populum Judæam ad crudelitatem pronom, ad misericordiam revocaret, voluit eos exercere ad misericordiam etiam circa bruta animalia, prohibens quædam circa animalia fieri quæ ad crudelitatem quandam pertinere videntur. Et ideo prohibuit ne coqueretur hædus in lacte matris, & quod non esset garrulus ut bovi trituranti, & quod non noceret mater eam filius. Quamvis etiam dici possit, quod hæc prohibita sunt eis in detestationem idololatricæ. Nam Egyptii nefarium reputabant ut boves triturantes de frugibus comedentes, Aliqui etiam malefici utebantur matre ovis incubante, & pullis ejus simul captis ad fecunditatem, & fortunam circa nutritionem filiorum: & quia etiam in auribus reputabatur hoc esse fortunatum quod inveniretur mater incubans filius. Circa commixtionem vero animalium diversa species ratio lateralis potest esse triplex. Una quidem ad detestationem idololatricæ Egyptiorum, qui diversis commixtionibus utebantur in servitium planetarum, qui secundum diversas conjunctiones habent diversos effectus, (a) & super diversas species rerum, Alia ratio est ad excludendum concubitus contra naturam. Tertia ratio est ad tollendam universaliter occasionem concupiscentiæ, Animalia enim diversarum specierum non commiscuntur de facili ad invicem, nisi hoc: per homines procuratur: & in aspectu coitus animalium excitatur homini concupiscentiæ motus. Unde & in traditionibus Judæorum præceptum invenitur, ut Rabbi Moyses dicit Lib. II. *Dux tyrannum* cap. 1. (inter med. & fin) ut homines avertant oculos ab animalibus concubibus.

Figuralis autem horum ratio est, quia *bovi trituranti*, id est predicatori deserventi leges doctrinæ, non sunt necessaria vidus subtrahenda; ut Apostolus dicit I. ad Corin. ix.

(a) Al. & similiter.

Materem etiam non fratrem debemus tenere cum filiis: quia in quibusdam retinendi sunt spirituales sensus, quasi filii; & dimitenda est litteralis obsevantia, quasi mater, sicut in omnibus cæremoniis legis. Prohibetur etiam quod iumenta, idest populares homines, non faciamus coire, idest conjunctionem habere, cum aliorum generis animalibus; idest cum Gentilibus, vel Judæis.

Ad nonum dicendum, quod omnes illæ commixtiones in agricultura sunt prohibite ad litteram, in detestationem idololatriæ: quia Ægyptii in venerationem stellarum diversas commixtiones faciebant & in feminibus, & in ani-

malibus, & in vestibus, representantes diversas conjunctiones stellarum. Vel omnes huiusmodi commixtiones variæ prohibentur ad detestationem coitus contra naturam. Habent tamen figuralem rationem: quia quod dicitur, Non feres vineam tuam altero semine, est spiritualiter intelligendum, quod in Ecclesia, quæ valde spiritualis vinea, non est fecunda aliena doctrina: & similiter ager, idest Ecclesia, non est seminandus diverso semine, idest catholica doctrina, & heretica. Non est etiam simul arandum in bove, & asino: quia fatuus sapiens in prædicatione non est sociandus, quia unus impedit alium. (a)

(a) Dicit solutio ad decimum in codicibus, in edit. Rom. 1570. & Antuerpiensi 1612. aliisque veteribus: ubi postquam notatur in texto, aut ad marginem Dicit solutio ad 10. Primum ita supplevit Franciscus Garcia. Ad decimum dicimus, ex eo quod inanimata fuerunt hominum potestati subiecta, non recte inferri quædam eorum non fuisse prohibenda, qualia sunt aurum, & argenteum, & similia, ex quibus idola fabricata fuerunt. Talia enim duplici jure prohibenda fuerunt, vel quia Judæorum animos in malum pronos poterant ad idololatriam incitare, vel quia sicut ipsa idola, ita omnia illa ex quibus fabricata fuerunt, anathemati subiecta erant, & Deo valde abominanda, quemadmodum in ipsa Scriptura evidenter exprimitur his verbis: Nec inferes quidpiam ex idolo in domum tuam, ne fiat anathema: sicut & illud Deuter. vii. de egestis (vel egestionibus) humo operiendis duplex ratio assignari potest, litteralis, & mystica. Litteralis est, ne aer à factoribus in detrimentum salutis corrumpatur: deinde propter reverentiam quæ tabernaculo foderis, in quo Deus dicebatur habitare, debebatur, ne scilicet fetore aliquo dehonoreretur, uti Scriptura ipsa significat Deuter. xxi. ubi dicto præcepto subiungitur: Dominus enim tuus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos, & sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat seditatis, ne derelinquat te. Mystica est quam Gregorius Moral. v. cap. xxi. posuit, scilicet ut significaretur ut peccati, quæ à mentis nostræ uterò, tanquam excrementa quædam fetida, foras egerunt, beneficio penitentiam essent absconderda: talis enim est efficacia penitentiam, dicente Davide: Beati quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: Psalm. cxxx. Vide Phil. l. 2. Aliteram quoque mysticam rationem Glossa ordinaria nobis significavit, scilicet, quod terrena fragilitate considerata sordes debemus operire, vel quod terra nostræ fragilitatis aculeo profundæ considerationis sui fossa, sordes peccatorum præcipue elationis, atque superbie per humilitatem tergendæ, & purgandæ sunt.

Medicez hanc exhibet solutionem, nullam defectus mentionem ingerenti. Ad decimum dicitur, quod ratio illorum præceptorum in ipomet textu assignatur: & primi quidem dum dicitur Deuter. vii. in fine: Sculptilia eorum igne combure: non concupisces argentum & aurum de quibus facta sunt; neque assumas ex eis tibi quidquam, ne offensas propter ea, quia abominatio est Domini Dei tui: alterius autem præcepti ratio ibidem redditur, scilicet Deuter. xxi. dum dicitur: Dominus Deus tuus ambulat in medio castrorum, ut sint castra tua sancta, & nihil in eis appareat seditatis. Figuralis autem ratio esse poterit ut caveamus quæ ad peccatum pertinent, & quod peccata absconderere debemus ab oculis Domini per contritionem, confessionem, & penitentiam.

Nicolaus ex edit. Colonienf sequentem responsonem adoptat, quam revicere editioni: amba Patavina. Ad decimum dicendum, Deuter. vii. rationabiliter prohiberi argentum & aurum; non ex eo quod hominum potestati subiecta non sint; sed quia sicut ipsa idola, ita & omnia illa ex quibus confecta erant, anathemati subiectebantur, utpote Deo maxime abominanda. Quod patet ex prædicto capite, ubi subditur: Ne inferes quidpiam ex idolo in domum tuam, ne fiat anathema, sicut & illud est. Tum etiam ne accepto auro, & argento ex cupiditate facile inciderent in idololatriam, ad quam proni erant Judæi. Secundum autem præceptum Deuteronomii xxi. de egestionibus humo operiendis iustum, atque honestum fuit, tum ob munditiam corporalem, tum ob aeris salubritatem conservandam, tum ob reverentiam, quæ debebatur tabernaculo foderis in castris existentem, in quo Dominus habitare dicebatur; sicut ibi aperte ostenditur, ubi posito illo præcepto, statim subiungitur ejus ratio, scilicet: Dominus Deus ambulat in medio castrorum, ut eruat te, & ut sint castra tua sancta (id est munda) & nihil in eis appareat seditatis.

—Ra-

Ad undecimum dicendum, quod malefici, & sacerdotes idolorum utebantur in suis ritibus obsequiis, vel carnibus hominum mortuorum: & ideo ad extirpandum idololatriæ cultum præcepit Dominus ut sacerdotes minores, qui per tempora certa ministrabant in Sanctuario, non inquinarentur in mortibus, nisi valde propinquorum, scilicet patris, & matris, & huiusmodi conjunctarum personarum. Pontifex autem semper debebat esse paratus ad ministerium Sanctuarii: & ideo totaliter prohibitus erat ei accessus ad mortuos, quantumcumque propinquos. Præceptum etiam est eis ne ducerent uxorem meretricem, ac repudiatam, sed virginem, tum propter reverentiam sacerdotum, quorum dignitas quodammodo ex tali conjugio diminui videretur; tum etiam propter filios, quibus esset ad ignominiam turpitudinis matris, quod maxime tunc erat vitandum, quando sacerdotii dignitas fecundum successorem generis conferbatur. Præceptum etiam erat eis ut non raderent caput, nec barbam, nec in carnibus suis facerent incisuram, ad removendum idololatriæ ritum: nam sacerdotes Gentilium radebant caput, & barbam. Unde dicitur Baruch. vi. 30. Sacerdotes sedent habentes tunicas scissas, & capita, & barbam rasam. Et etiam in cultu idolorum incidebat se cultris, & lanceolis, ut dicitur in III. Regum xviii. unde contraria præcepta sunt sacerdotibus veteris legis.

Spiritualis autem ratio horum est, quia sacerdotes omnino debent esse immunes ab operibus mortuis, quæ sunt opera peccati; & etiam non debent raderè caput, idest depone re sapientiam; neque depone re barbam, idest sapientiam perfectionem; neque etiam scindere vestimenta, aut incidere carnes, ut scilicet vitium schismatis non incurrant.

QUÆSTIO CIII.

De duratione præceptorum cæremonialium, in quatuor articulis divisa.

Deinde considerandum est de duratione cæremonialium præceptorum: & circa hoc quarantur quatuor.

Primo, utrum præcepta cæremonialis fuerint ante legem.

Secundo, utrum cæremonia quæ mandantur in Th. Op. Tom. II. Ratio autem figuralis hujus præcepti ex Gregorio (Lib. XXXI. Moral. cap. xxi. à medio) est, ut significaretur, peccata quæ à mentis nostræ uterò tanquam excrementa fetida egerantur, per penitentiam tergendæ esse, ut Deo accepti sumus; juxta illud Psalm. cxxx. i. Beati quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: vel juxta Glossam (ord. implic.) ut cognita mioria conditionis humane, sordes mentis elarg, & superba sub fossa profunda considerationis per humilitatem tegerentur, & purgarentur.

Vide Amonitionem hinc Tomo præfixam cap. 11. num. 111.

(a) Ita cod. Alcan. & Tarac. cum plurimis exemplis. Al. sacramentorum. (b) Vulgata alitissimè.

Secundo, utrum in lege aliquam virtutem habuerint justificandi.

Tertio, utrum cessaverint Christo veniente.

Quarto, utrum sit peccatum mortale obseverare ea post Christum.

ARTICULUS I.

Utrum cæremoniæ legis fuerint ante legem. Heb. vii. fin.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod cæremoniæ legis fuerint ante legem. Sacrificia enim, & holocausta pertinent ad cæremonias veteris legis, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 3.) Sed sacrificia, & holocausta fuerunt ante legem: dicitur enim Genes. iv. 3. quod Cain obtulit de fructibus terræ munera Domino; Abel autem obtulit de primogenitiis gregis sui, & de adipibus eorum. Non etiam obtulit holocausta Domino, ut dicitur Genes. viii. 20. & Abraham similiter, ut dicitur Genes. xxi. Ergo cæremoniæ veteris legis fuerunt ante legem.

Præterea, ad cæremonias (a) sacrorum pertinet constructio altaris, & ejus inunctio. Sed ista fuerunt ante legem: legitur enim Genes. xiii. 18. quod Abraham edificavit altare Domino: & de Jacob dicitur Genes. xxviii. 18. quod tulit lapidem, & erexit in titulum, fundens oleum adsuper. Ergo cæremoniæ legales fuerunt ante legem.

Præterea, Inter sacramenta legalia primum dicitur fuisse circumcisio. Sed circumcisio fuit ante legem, ut patet Genes. xvii. Similiter etiam sacerdotium fuit ante legem: dicitur enim Genes. xiv. 18. quod Melchisedech erat sacerdos Dei (b) summi. Ergo cæremoniæ sacramentorum fuerunt ante legem.

Præterea, Dilcretio mundorum animalium ab immundis pertinet ad cæremonias obsevantiarum, ut supra dictum est (quæst. cii. art. 6. ad 1.) Sed talis distinctio fuit ante legem: dicitur enim Genes. vii. 2. Ex omnibus mundis animalibus colle-septena & septena de animalibus vero immundis duo & duo. Ergo cæremoniæ legales fuerunt ante legem.

Sed contra est quod dicitur Deut. vi. 1. Hæc sunt præcepta, & cæremoniæ quæ mandantur tibi.

Ratio autem figuralis hujus præcepti ex Gregorio (Lib. XXXI. Moral. cap. xxi. à medio) est, ut significaretur, peccata quæ à mentis nostræ uterò tanquam excrementa fetida egerantur, per penitentiam tergendæ esse, ut Deo accepti sumus; juxta illud Psalm. cxxx. i. Beati quorum remisse sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: vel juxta Glossam (ord. implic.) ut cognita mioria conditionis humane, sordes mentis elarg, & superba sub fossa profunda considerationis per humilitatem tegerentur, & purgarentur.

Vide Amonitionem hinc Tomo præfixam cap. 11. num. 111.

(a) Ita cod. Alcan. & Tarac. cum plurimis exemplis. Al. sacramentorum. (b) Vulgata alitissimè.